

ВІСНИК

тема

**ЕПАРХІАЛЬНИЙ
ВІСНИК**

№ 1

СІЧЕНЬ-1947

ОЛЬВІВ

З М І С Т

	Стор.
Різдвяне послання Архієпископа Макарія	3—5
Різдвяне послання єпископа Нестора	6

Церковне життя

Хруцький Сергій. — Паломництво Святішого Патріарха Алексія до Святої Землі.	7—11
Архієпископ Макарій. — Православна Церква в Західних областях України.	12—14
Г. Г. — Гості з Америки	15—17

Статті.

О. Костельник Г. — Святий чар Різдва Христового	18—20
О. д-р Костельник Гаврііл. — Розвиток папства в перших п'ятьох віках.....	21—28
Хроніка	29—32

Ілюстрації.

Архієпископ Адам (Филиповський)

Група з Архієпископом Адамом і з Архієпископом Макарієм
Св.-Успенський Собор у Почаївській Лаврі

«Єпархіальний Вісник» виходить щомісяця в двох аркушах друку.
Ціна одного номеру 7 крб.

Відповідальний редактор Макарій, Архієпископ Львівський і Тернопільський.
Адреса редакції і адміністрації: Єпархіальний Вісник, Львів, пл. Юра ч. 5.

Обласна друкарня, Львів, вул. Спартака № 4.

ЄПАРХІАЛЬНИЙ ВІСНИК

О Р Г А Н
ЛЬВІВСЬКО-ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО
ЄПАРХІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

№ 1

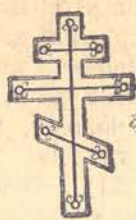
РІК ВИДАННЯ II.

Л Ь В І В
Січень 1947 р.

Від Редакції

У попередньому році, 1946-ому, що був першим роком видання нашого «Єпархіального Вісника» через технічні причини ми змогли видати тільки шість номерів нашого журналу. Вже перший номер, за січень, вийшов спізнений, потім Львівський Собор 8—10 березня відтягнув працю Редакції нашого журналу, а пізніше вже годі було дігнати хід місяців. Очевидно, неможливо було б нам у 1947 р. видавати номери за 7—12 місяці 1946 р. Тому новий рік, 1947, починаємо номером 1 за 1947 р. і будемо старатися, оскільки зможемо поконувати всі технічні труднощі, щоб наш журнал появлявся щомісяця. Хто в 1946 р. сплатив повну передплату на всі 12 номерів, тому з тієї передплати буде почислено за шість перших номерів в 1947 р.

Редакція свідома, що відділ «Хроніки» в нашому журналі в 1946 р. представлявся бідно. Але це з того приводу, що ми, як початкуючі, ще не встигли пошукати собі дописувачів з провінції. Просимо всіх наших прихильників присилати нам дописи про важливіші події в житті нашої Православної Церкви в західних областях України. Коли буде якесь церковне торжество і буде якась визначніша проповідь, то слід подати й коротенький зміст тієї проповіді, щоб між духовенством був обмін ідей.

**З ЛАСКИ БОЖОЇ
СМИРЕННИЙ МАКАРІЙ,
АРХІЄПИСКОП ЛЬВІВСЬКИЙ І ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ,
СВЯЩЕННО-АРХІМАНДРИТ ПОЧАЇВСЬКОЇ СВ.-УСПЕНСЬКОЇ
ЛАВРИ**

*Всечеснішим душпастирям, благочестивим
інокам і всім вірним Святої Православної
Церкви на Львівщині й Тернопільщині*

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!

З цими словами стародавнього предківського привіту нині особливо приймаю до свого серця всіх Вас, як любих і дорогих дітей, що їх дав мені Бог (Іс. 8, 18; Євр. 2, 13) у Святій Своїй Церкві, благословляю всіх Вас і родини Ваші та від усієї душі вітаю всіх з великим і спасеним святом Різдва Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа.

Увесь християнський світ, від краю аж до краю землі, з великою радістю нині зустрічає й справляє свято Христового Різдва. Свята Православна Церква величними, натхненими піснями радості зустрічає Христа Бога, народженого в Вифлеемі «нас ради чоловік і нашого ради спасенія». Вона дає нам зрозуміти тайну великої радості цього свята, співаючи: «Сьогодні Бог на землю приходить, а чоловік на небо сходить» (на літії стих. 2). В акафісті до Пречистої Діви Богоматері те саме пояснюється нам такими словами: «для того Високий Бог на землю зійшов, щоб нас до висоти залучити» (конд. 8).

Так, задля цього! Адже, коли б Господь шукав слави, Він знайшов би її в ангелів на небі. Тільки наша біда, наші страждання привернули Його до землі. Бо чи є на світі лихо, що не панувало б над людиною? Землю годує людина своїм тілом, вода червоніє від людської крові, повітря сповняється тлінню людини. Мінлива хмарка на небі часом певніша, ніж доля щасливця на землі. Таким став чоловік через гріх, викопавши своєю неправдою безодню між собою і Богом. Оглядаючи стан роду людського, богонатхнений пророк Ісаїя сумує: «Поглянув я, і не було допоможця; покликав, — ніхто не оборонив» (63,5).

Не було на землі, але був на небі! Не ходатай і не ангел, а Сам Бог і Господь явився в тілі на землі, щоб нас привести на небо, сповняючи жадобу людської душі, задовольняючи найкращі прагнення богообраного ізраїльського народу і всіх народів світу, які з тугою серця чекали свого Визволителя. Спасіння чекав чоловік, і Господь прийшов до нього. Творець прихилився до свого творіння. Прийшов не Цар чи Владика, не Судія, а Спаситель (Мф. 1,21). «Ось я благовісткую вам радість велику, що буде всім людям. Бо народився вам сьогодні Спаситель, що є Христос Господь, у місті Давидовім» (Лк. 2,10—11).

Щоб наочно явити світові безмежну любов і милосердя Своє до чоловіка та до його упослідження, Христос народжується не в царській розкоші, не в палахах можновладців чи багачів, а в убогому вертепі, покладається в яслах і перший привіт приймає від простих пастухів вифлеємських. «Так бо полюбив Бог світ, що і Сина Свого Єдинородного дав, щоб ніхто, хто увірує в Нього, не загинув, а мав життя вічне. Бо не послав Бог Сина Свого в світ, щоб судити світові, але щоб спасся через Нього світ» (Йо. 3,16—17).

Оце велике об'явлення любові Божої до грішного, слабого чоловіка і величає нині радісними піснями Церква Христова. А що в цьому пізнанні любові й милосердя Божого полягає найбільша радість для чоловіка, то й Різдво Христове, серед інших празників, дає нам усім стільки радості і в такій великій радості святкується.

Як свято і щиро цю радість Різдва Христового носить у своїм серці на протязі довгих століть історії наш побожний український народ! Прославляючи в храмах величними богонатхненими церковними піснями Народженого Спасителя, наш народ цю чисту християнську радість своєї душі поніс, як дорогоцінний скарб, у своє життя і з давних давен величає Народженого Христа побожними дарами своєї творчості — колядками:

«Небо і земля нині торжествують,
Ангели й люди весело празнують»...

Так глибоко зрозумів віруючий український люд всеобіймаюче значення Різдва Христового. Приходить Свят-вечір, і кожна побожна сім'я співає, як «Бог Предвічний народився» «...во вертепі со бидляти, Которому ся кланяти царіє приходять»; «По всьому світу стала новина — Діва Марія Сина родила». Не маючи чим уповити Божественну Дитину,

«Діва Марія Бога просила,
Чим би Я Сина Свого вповила».

Скільки ніжного почуття й побожної ширості в цих дальших словах-побажаннях чулої душі віруючого народу:

«Зійшли ангели з неба до землі,
Принесли дари Діві Марії:
Три свічки воскові, ще й ризи шовкові
Ісусові Христові»

— найкраще, що хотів би принести наш побожний народ до церкви в день Різдва Христового.

Шануйте ж, любі мої, охороняйте в своїй душі цю чисту радість нашого свята! Зміцнюйте її ділами правди Христової, побожним життям по заповідях святого Євангелія, бо, по слову пророка. «немає радості для нечестивих» (Іс. 48,22).

Христос раждається, славіте! Славте Його велику ласку до нас, що її Він дав нам у поверненні до Православної віри благочестивих предків наших, у возз'єднанні з Святою Православною Церквою! Нехай завжди буде за це «слава во вишніх Богу», нехай з Його ласки зміцніє й ствердиться «в чоловіцях благоволеніє»!

В цей радісний день свята Різдва Христового від усього серця звертаю своє щире архіпастирське слово і до тих, хто ще не вернувся до предковічної святині українського народу; до тих, хто ще вагається прославляти єдиними устами Народженого Христа в Святій Його Православній Церкві, вкупі з душами своїх побожних прадідів, ревних оборонців благочестивої православної віри на наших західних землях.

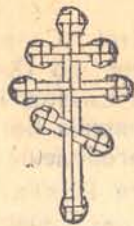
Всечесні душпастирі, дорогі брати і сестри мої! Повторюю Вам не мое слово, а слово ангельське: «Не бійтеся! Ось бо благовісткую вам радість велику, що буде всім людям. Бо народився вам сьогодні Спаситель, що є Христос Господь, у місті Давидовім. І ось вам знак: знайдете Дитину вповиту, покладену в яслах» (Лк. 2. 10—12). Ідіть з щирою душею вифлеємських пастирів простою дорогою християнського життя, що її нині так проречисто вказує нам Сам Господь Бог, і в святій Православній Церкві об'єднаєтеся з цілим своїм народом довкола ясел Народженого Христа, відчуєте Його безконечну ласку до всіх нас, у радості свята краще зрозумієте «Святителя і посланника ісповіданія» нашого і самі скажете: «Таков нам подобаше Архіерей» (Євр. 7,26), що так гаряче благав Отця Свого Небесного за єдність усіх, що вірують в ім'я Його (Йо. 17, 11. 20. 21).

Вітаю з святом Різдва Христового Всечесніших Сопастирів, благочестивих іноків і всіх вірних Святої Православної Церкви на землях Львівщини і Тернопільщини, а також і тих, «іже не суть от двора сего», але «і тия ми подобает привести» (Йо. 10, 16) — як «чадца моя, имиже паки болізную, дондеже вообразится Христос в вас» (Гал. 4, 19). Нехай же образ Христа, Його благодать і милість, нехай щедра ласка Його і благословення буде з Вами во віки. Амінь.

† МАКАРИЙ

Архієпископ Львівський і Тернопільський,
Священно-Архімандрит Почаївської Св.-Успенської Лаври.

У Львові,
при катедрі св. Юра,
в день Різдва Христового
р.-Б. 1946 (н. ст. 1947).

До всього православного духовенства і віруючих Закарпатської Області

Христос раждається, славіте,
Христос с небес, срящіте,
Христос на землі, возносітеся,
Пойте Господеві, вся земля...

Улюблена в Господі паство моя, що вітаєш з усією Православною Церквою день Різдва Христового!

«Єдиними устами і єдиним серцем» молимося ми, православні, по всій нашій безмежній Батьківщині, з усіма православними християнами про мир усього світу і дякуємо Богові, що дарував перемогу Славному Війську нашому на чолі з Богодарованим Вождем народу нашого, перемогу, яка звільнила наш закарпатський народ від довговічного пригноблення. Відтепер вільно визнаємо віру батьків і прадідів наших: віру Володимира Святого, віру Отців Церкви, віру апостольську, віру, «яже вселенную утверди».

Православна Руська Церква в день Різдва Христового молитовно згадує ще «Визволення Батьківщини нашої від наїзду галлів і з ними дванадцяти народів у 1812 році».

Дякуючи Богові за визволення нашої Батьківщини і Церкви в першу і другу Вітчизняну війну, ми, зворушені великим Святом Христового Різдва, розкриваємо серця наші назустріч Христу-Отрочаті, що Його прищестя Церква оспівує піснями радості й перемоги. «С нами Бог, розумійте, язици, і покарайтеся, яко с нами Бог».

Христос приходить на землю не в пишних палатах, не у славі земній, а в печері вифлеємській, де умістились Пресвята Діва і Йосиф Обручник. Пастирям — людям чистого серця дано було бачити появу ангелів, що славили Христове Різдва. Просвічені світлом Розуму, волхви принесли новонародженому Немовляті свої дари. І ми з чистим серцем принесім Богові наші дари: нашу любов до Святої Православної Церкви, до нашої Великої Вітчизни, до наших братів; принесім дари наші від достатків наших, щоб ті, що в нужді, одержали потрібне.

Війна зробила багатьох наших сестер вдовами і дітей сирітками. Нашим християнським обов'язком є помагати вдовам і сиротам Вітчизняної війни, як тільки можемо.

Розкривайте серце Ваше для боговгодного діла, а Господь Новонароджений, Бог мира і любові, благословить Вас і перебуде з Вами во віки. Амінь.

Смиренний НЕСТОР, Божою Ласкою
Єпископ Ужгородський і Мукачівський

В Мукачеві,
в день Різдва Христового
р. Б. 1946 (н. ст. 1947).

ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ

Хруцький Сергій

Паломництво Святішого Алексія Патріарха московського і всієї Русі до Святої Землі

Святіший Алексій, патріарх Московський і всієї Русі від 28 травня по 26 червня 1945 р. відбув свою історичну подорож на Близький Схід. На перший погляд ця подорож представляється як акт ревізиту патріархом Алексієм східних патріархів: Александрійського Христофора, Антіохійського Александра і Єрусалимського Тимофея, які брали участь у Помісному Соборі в Москві 31. I.—2. II. 1945 р., що вибрав теперішнього нашого Патріарха. Але поза тим ця подорож Московського і всієї Русі Патріарха мала глибший зміст.

До Святої Землі

Це було паломництво до Святої Землі того Патріарха, який силою обставин і самим характером своєї інтронізації видвигався на чолі всієї Православної Церкви. Патріарх Алексій оце нове своє служіння, а разом і предстоятельство в Церкві, яка щойно пережила часи тяжкої війни, почав з поклоніння Голгофі і Гробу Господньому, подорожуючи до Єрусалимської Церкви, Матері всіх християнських Церков.

Свята Земля завжди притягала до себе християн. Раніше значно сильніше, ніж тепер; згадати б хоч хрестоносні походи середньовіччя. В наші часи з різних причин Святу Землю менше і згадують і менше відвідують. Серед окремих народів найбільше відвідував Святу Землю руський народ, якого називали «богоносцем». Достоевський, що серед усіх письменників світу так глибоко розумів християнство, у своєму щоденнику зазначає: «Від самого початку руського народу та його держави, від самого хрещення Руської Землі почали з неї подорожувати прочани в святі землі, до Гробу Господнього, до Афону і т. д... Ця риса в житті нашого народу є історичною, на яку неможливо не звернути уваги, хоч би тому тільки, що її немає більше ні в одного європейського народу» (цит. взята з Журналу Московської Патріархії № 7, 1945). І, справді, до першої світової війни 50% всіх прочан до Святої Землі становили руські люди. Мимохіть згадується постать ігумена Даніїла, першого руського паломника, який лишив настільки точний і докладний опис Святої Землі, що він має певну цінність і для науки при вивченні топографії Палестини XII в. Ігумен Даніїл перший поставив лампаду на Гробі Господнім «за Руську Землю». І ось тепер перший раз в історії Патріарх Московський і всієї Русі відвідує Святу Землю. Цей знаменний факт відмітив Єрусалимський Патріарх Тимофей у промові, якою вітав Патріарха Алексія у храмі Воскресіння Господнього.

Своїм паломництвом до Святої Землі Патріарх усїєї Русї, безперечно, причинився до деякого звеличення Єрусалима, але, водночас, це і його самого піднесло в очах усього православного світу.

Свою історичну подорож Патріарх Алексій розпочав о 3 год. 30 м. 28 травня 1945 р. Святішого супроводили: його найближчий сослужитель і заступник Николай, митрополит Крутицький (ця назва походить від колишнього підмосковського монастиря), архієпископ Тульський Віталій, 75-літній старець, протопресвітер Н. Ф. Колчицький, ієромонах Ювеналій, священник М. Зернов, протодиякон С. Туриков і інші. На аеропорті Патріарха відпроваджували: голова ради: в справах Православної Церкви при Раді Міністрів СРСР Г. Г. Карпов, його заступник С. М. Белишев, екзарх України митрополит Йоан та інші близькі особи. Для подорожі Патріарха Уряд відрядив спеціальний літак «Дуглас», що його пілотував Герой Радянського Союзу Новіков. Довгі години летіли, перелетіли величезні простори. Спинились коротко в Баку, де полагодили формальності, зв'язані з перелетом через чужу державу, Іран. І знову летіли, високо над землею, аж сїинилися в Тегерані на спочинок і нічліг. За один день з Москви до Тегерану! Ще донедавна про це годі було й подумати. В Тегерані — на аеропорті — урочиста зустріч Патріарха: тут і представники іранського уряду, і члени нашого радянського посольства, і представники місцевих православних, і члени вірменської Церкви. На нічліг Патріарх спинився в готелі «Дербент», відвідавши перед тим радянського посла Максимова. На другий день знову політ, на цей раз англійським літаком. Перелітали над Месопотамією, і мимохіть віджили спомини про найстарші біблійні часи. Скоро після того спинились у Дамаску, і на зміну старозавітним споминам прийшли новозавітні, зв'язані з особою ап. Павла. В Дамаску провели другу ніч, а ранком 30 травня автомашинами поїхали до Бейрута, столиці Ливана. По дорозі любувалися видом блакитно-синього Середземного моря. В Бейруті Патріарх тільки переночував, відкладаючи гостину в патріарха Антіохійського Александра на поворотну дорогу. Але патріарх Антіохійський Александр відвідав Святішого Алексія в готелі «Нормандія». Патріарх Александр укінчив Київську Духовну Академію, добре володіє російською мовою та любить Росію. Серед делегації він почував себе своїм і, на запрошення патріарха Алексія, радо приобіцяв приїхати до Єрусалима та вже разом відбувати всю дальнішу подорож. Своє приречення він сповнив.

У Святій Землі.

Ранком, о 6 г. 20 м., 31. V патріарх Алексій автомашиною виїхав з Бейруту. Спішили, бо хотілось якнайскоріше приїхати до Єрусалима. О 9 г. 30 м. вранці вїхали на територію Святої Землі. Кожний з прочан жадібно шукав очами всього того, про що ще з дитинства знав з біблійної історії, — тієї обстанови, серед якої проходила діяльність Христа на землі. В око, навпаки, впадали машини, — цей витвір сучасної цивілізації: самоходи по дорогах, літаки в повітрі, тут і там європейський одяг, англійське військо. Але прочанам здавалось, що «XX вік — це малюнок, нарисований на другому, дуже старому малюнкуві, ще перед двома тисячами літ» (замічає о. М. Зернов, що описав цю подорож в №№ 8 і 9; Журнала Московської Патріархії» з 1945 р). За 15 кілометрів до Єрусалима Святішого патріарха Алексія зустріли намісник Єрусалимського патріарха, архієпископ Севастійський Афінагор і архімандрит Феодорит. О 3 г. 30 м. пополудні вїхали в Єрусалим. На вулицях повно народу! Кого тут нема? Англійці, євреї, араби, вірмени, копти, турки, росіяни. Натовп шумно вітає Патріарха. Крики і оплески не вгавають.

Але ось брама Давида. Тут усі висідають з машин. До храму Воскресіння не можна доїхати, можна лише пішки пройти. Це не тільки тому, що вулички дуже вузькі; до Голгофи і до Гробу Господнього слід іти в покорі і смиренності. При брамі Давида зустріло Патріарха численне грецьке духовенство з єпископами на чолі. І в їх оточенні Патріарх ішов серед натовпу людей, що з ентузіазмом вітавали на його честь. При дверях патріархії очікував патріарха Алексія Єрусалимський патріарх Тимофей; обидва патріархи тільки привітались і, не спиняючись, пішли до храму Воскресіння Господнього. При вході до храму дожидало патріарха Алексія духовенство в світлих ризах. Патріарх Тимофей пройшов у середину храму, а патріарх Алексій, одягнувши мантию, вчинив урочистий церковний вхід. Просто проти входу плита з рожево-жовтого мармуру прикриває ту плиту, на якій св. Йосиф Аримафейський і Нікодим намащували Тіло Христове. Патріарх обкадив цей «камінь помазання» фіміамом і, ставши на коліна, поцілував його. А потім пішов наліво від каменя помазання і вступив у церкву Воскресіння Христового, в якій стоїть т. зв. Свята Кувуклія — мармурова каплиця над найсвятішим місцем на землі, Гробом Господнім. Перед входом до Кувуклії горять дорогоцінні, величні свічники. В церкві безліч народу, що і стінж обліпив, причепившись, де тільки можна було. Загремів могутній гимн «Христос воскрес» по-грецьки й по-слов'янськи.

Патріарху Алексію подають св. Євангеліє. Настає цілковита тиша. Патріарх читає одно з Євангелій про воскресіння Христа — і від великого зворушення сльози почувлися в його голосі; за патріархом заплакав весь народ від радощів і захоплення. Патріарх підходить до св. Кувуклії і входить у її першу, більшу частину. Тут насередині знаходиться камінь, що його відвалив ангел від Гроба Господнього. Поцілувавши камінь і помолившись перед ним, патріарх Алексій і митрополит Николаї через дуже низенький прохід ввійшли до другої частини Кувуклії — де зберегається Гроб Господній: він нині обложений мармуром, бо інакше люди давно знищили б його. Патріарх і митрополит навколішках помолились перед ним, а, відходячи від Гробу Господнього, голосно заспівали «Христос воскрес». І знову цей радісно-переможний спів підхопили з ентузіазмом усі присутні. Зворушливий момент і незабутня хвилина! Під звуки цього побідного співу Патріарх пройшов далі по церкві і зайняв місце на підвищенні на середині храму. Це підвищення (кафедру) спеціально зробили для нього, пристосовуючися до російських звичаїв. На Сході єпископи стоять збоку, в своїх стасидіях; якщо виходять на середину церкви, то стоять просто на підлозі. Щойно тепер почалось офіційне привітання. З вітваря, за іконостасом з чистого золота, почувся слабкий голос Єрусалимського патріарха Тимофея, що напів хорий прийшов до храму привітати патріарха Алексія. Патріарх Тимофей говорив: «Мати всіх Церков з розпростертими обіймами приймає Велику й вірну свою Доньку, Святішу Церкву Росії, бо ж це в перший раз російський Патріарх приїжджає до Єрусалима зложити поклін Життедавчому Гробу Господньому». Патріарх Алексій висловив, у відповіді, своє щастя від перебування у Святій Землі і зазначив, що тут, на тім найсвятішій місці, він молиться про благословення Боже для Всеруської Православної Церкви, а також про те, щоб надалі зберегалось між Великою Матір'ю Церков, Єрусалимською Церквою, та Всеруською те духовне єднання, яке завжди існувало між ними. Після того патріарх Алексій відправив короткого молебна на слов'янській мові. По його закінченні московські прочани піднялись на Голгофу з вітваря; на Голгофу є і другий вхід — при вході до церкви, направо від каменя помазання. Голгофська скала нині вся забудована стінами тієї ж церкви Воскресіння Христового, і таким способом утворилась Голгофська церква, на горі

церкви Воскресіння. Вона вся обложена жовтим мармуром. В Голгофській скалі видно заглиблення на місці, де стояв Хрест Господній; нині над ним престіл, єдиний у світі. Побіч щілина в скалі, що повстала від землетрусу під час смерті Христа, і місце, де прибивали Ісуса Христа до хреста. Над престолом Голгофської церкви висять 14 чудових, догогоцінних паникадил — дар християнських володарів.

Віддавши честь і поклін найважливішим святиням Єрусалима і всьогó світу, патріарх Алексій щойно тоді міг відвідати патріарха Тимофея і стати його гостем. Вийшли з церкви Воскресіння до патріархії, — і знову на вулиці народ ентузіастично, з південним темпераментом, вітав патріарха Алексія. У будинку патріархії, після короткого обміну взаємними привітанням, розмістились усі в своїх покоях. Аж тепер гості відчували втому від юдорожі, від безлічі вражінь і від великого зворушення при відвідуванні святих місць смерті і воскресіння Ісуса Христа. Але для патріарха Алексія ще не було відпочинку — почались офіційні візити. Патріарха вітали: представник верховного комісара Палестини, єрусалимський губернатор, грецький принц Петро і принцеса Ірина, консули Югославії та Чехословачії і представники російських товариств.

На другий день, 1 червня, патріарх Алексій відвідав Вифлеєм. Їхали автомашинами. Вся дорога до Вифлеєма повна священно-історичних пам'яток: ось долина, де молодий Давид переміг Голіафа; ось надгробок Рахилі, невтішної дружини патріарха Якова; ось монастир пророка Ілії на місці, де часто перебував той великий пророк. Аж ось і Вифлеєм, гарне містечко. Тут ще сердечніше, здавалось, вітали патріарха всієї Русі. На вулиці перед собором двома довгими рядами уставилось грецьке духовенство в світлих ризах. Святішому піднесли хрест і Євангеліє. Він облікся в червону патріаршу мантию і через низенькі двері ввійшов до храму. Церква, з двома рядами колон від входу до вівтаря, дуже гарна; підлога її вкрита старовинною прегарною мозаїкою, що її недавно відкрили. Малюнки також старовинні й гарні. Сама печера, де народилось Боже Дитяtko, нині знаходиться під вівтарем; до неї треба спускатися вниз по східцях. На місці, де родився Ісус Христос, стоїть престіл. Саме місце покрите срібною зіздкою, тільки ясел нема, бо їх, не знати пощо, забрав Рим. Патріарх Алексій відправив у тій печері Різдва Христового короткого молебна, при чому тропар і кондак Різдву співали спершу по-грецьки, а тоді — по слов'янськи. Після молебна Патріарх у церкві на горі почав благословляти нарід. Піднялась така метушня, що не могли дати собі ради ні англійська поліція, ні начальство монастиря, ні ієрдіакони Патріарха. Всі спішили скоріше дістати благословення від Патріарха; так виявлявся полудневий темперамент, що не знає стриму. Патріарх зробив короткий візит настоятелю монастиря і покинув Вифлеєм, щоб звідати місце, де Господь Ісус Христос прийшов на землю, побувати і на тому місці, звідки він вознісся з землі на небо. Єлеон лежить по другій стороні Єрусалима. Переїхавши Єрусалим і «долину плачу», побачили Єлеонську гору. Машини в'їхали на самий вершок. Патріарх увійшов у маленьку каплицю; посередині її стоїть камінь із «стопкою Спасителя», подібно як у нас в Почаєві камінь із «стопкою Божої Матері». Побіч каплиці — кам'яні престоли; на них правлять Службу Божу під чистим небом у свято Господнього Вознесення. Відвідавши руський єлеонський монастир, Патріарх поїхав до літньої резиденції патріарха Тимофея, в Малу Галилею. Там з'явився Господь своїм ученикам після воскресіння.

З Малої Галилеї вернулись до Єрусалиму ще завчасу, бо вночі мали відправляти літургію перед Гробом Господнім.

Ця Служба Божа почалась о год. 1.20 м. Служили по-грецьки і по-слав'янськи. Народу в церкві було дуже багато. Це була наче б друга

шасхальна ніч; і незвичайність місця, де правилась Служба Божа, і незвичайність часу створювали незабутній, небуденний настрій; багато людей від захоплення плакало. Вставала ранкова зоря, коли Патріарх вернувся до патріархії. Після відпочинку Патріарх оглядав мечеть Омара, побудовану на розвалинах Соломонового храму. В ній зберігся офірний камінь, на якому Матір Божа колись принесла в жертву голубів. Оглянули і другу мечеть, що стоїть на місці колишньої церкви в ім'я Введення Божої Матері; оглянули музей і «стіну плачу». Кількадесят євреїв з плачем вдарили головами в ту стіну. І в християн в Єрусалимі є подібна жалібна пам'ятка — «хрестна дорога», однак це не є місце безнадійного плачу, але дорога, що кінчається радістю воскресіння. «Хрестна дорога» починається від преторії; тут збереглася старовинна камінна лавка, в якій є отвори для ніг, а в камінній стіні, при якій вона зроблена, отвори для рук. Людина, що сиділа на тій лавці, чекаючи присуду, якби частинно сама перетворювалася в камінь. В повноті «хрестна дорога» до нашого часу не збереглася; на ній повстали нові будинки, але збереглися місця, де Ісус Христос зупинився на своїй хрестній дорозі. Ось капличка на місці, де Симон Киринейський поніс хрест; ось місце, де Мати Божа, пробившись через сторожу, востаннє обняла Свого Божественного Сина; далі місце, де св. Вероніка дала полотнище Ісусові, щоб Він міг утерти кривавий піт; і врешті — брама, розкопана вченими під одним з будинків, де Ісусові прочитали присуд. Увечері цього дня Патріарх був на вечірні в патріаршій церкві св. Константина і Єлени в навечері їх свята, а далі оглянув церкву в Гефсиманському саді, з гробом Божої Матері. Ця церква збудована під землею, а гріб Богоматері прикритий мармуровою плітою. Відвідавши руський Гефсиманський храм, Патріарх оглянув в Єрусалимі дім св. Йоакима і Анни, а також Овчу купіль з 5 її відділами.

Наступного дня, в неділю 3 червня, патріарх Алексій відправив урочисту Службу Божу в храмі Воскресіння в сослуженні численного духовенства, а після неї в патріархії приймав різні делегації, між іншими, від усіх віроісповідних громад Єрусалима. Під вечір патріарх був на Сіоні; на цьому місці побудовано мечеть. Після того оглянув катакомби перших християн і монастир Катамон, де похований св. Симеон Богоприємець.

В понеділок, 4 червня, патріарх Алексій їздив на Йордан. По дорозі Святіший відвідав Єрихон, джерело і монастир св. пророка Єлисея і монастир св. Йоана Предтечі. Всі ті місця викликають безліч спогадів із Старого та Нового Завітів і завдяки цьому лишають у серці незатертий слід, як і сам Йордан. Патріарх Алексій опинившись біля Йордану, почав відправляти чин водосвяття, під час якого о. протопресвітер Колчицький з човна погрузив хрест в йорданські води. Всі набрали собі води, щоб завести її додому, а хто молодший, той скупався в водах Йордану. Вертаючись до Єрусалима, заїхали на Мертве море. Вечором Святіший робив прощальні візити. Зранку 5 червня, останнього дня перебування у Святій Землі, патріарх ще раз поклонився найважливішим єрусалимським святиням: поцілував камінь помазання; помолився у Гроба Господнього; оглянув місце, де Марія Магдалина почула від воскресшого Христа «Маріє»; оглянув далі стовп бичування; помолився перед в'язницею, де Ісус Христос перебував останні хвилини перед розп'яттям; вклонився престолом св. Лонгіна Сотника і Розділення Риз Христових; піднявся на Голгофу і спустився на місце віднайдення Христа Господнього. Потім патріарх зробив прощальний візит настоятелю храму Воскресіння; ще втретє поклонився Гробу Господньому і тим закінчив своє паломництво по Святій Землі. Тепер його путь-дорога вела до Єгипту.

(Докінчення буде)

Православна Церква в західних областях України*)

Господь Бог благословив нас бути свідками величних подій, які навіки ввійдуть в історію українського народу і його Православної Церкви. Розділивши вкупі з рідним народом увесь жах і страхіття навали німецько-фашистських загарбників, Православна Церква на Україні, вкупі з народом, побачила і радість перемоги над лютим хижаком, здобутої величним подвигом нашої Армії і жертвою дружньої сім'ї братніх народів нашої Великої Радянської Вітчизни під мудрим провідом її геніального Вождя — Йосифа Віссаріоновича Сталіна, разом з Арміями наших союзників і всіх волелюбних народів.

Після тяжких терпінь у час війни український народ одержав подвійну радість. По-перше, був подоланий ворог усього слов'янства, а нашого народу зокрема. Крім того, народ наш мав велику радість побачити здійснення найкращих, споконвічних своїх мрій: перемога принесла для тих земель українського народу, що протягом довгих століть були під владою чужинців, об'єднання в великій соборній українській радянській Державі. Галичина, Волинь і Закарпаття навіки з'єдналися в Великому Україною.

Це возз'єднання українського народу західних областей позначилося і на церковному житті його. Приймавши святу віру православну, разом з усією Україною-Руссю, ще за часів рівноапостольного князя Володимира та його нащадків, народ наш у західних областях України свято охороняв цей великий скарб своєї душі на протязі довгих віків. Зустрінувшись з підступними замірами латино-польсько-шляхетського світу щодо знищення українського народу, наші предки в західних українських землях з ревністю боронили свою благочестиву православну віру і Церкву, закладали братства, відкривали школи, робили все, щоб люди, як висловлювались львівські братчики, «от віри своєї благочестивия не отпадали, за чим барзо близько полное згиненіє народа ходить». Брестська церковна унія 1596 року, цей хитрий витвір єзуїтів принесла надзвичайно багато горя й муки для нашого народу на західних землях України. Вона роздерла, розшматувала саму душу єдиного українського народу, і цю кривду народ наш боляче відчував на протязі всієї своєї історії.

Ось чому після возз'єднання західних областей України в єдиній Державі тут незабаром почався серед греко-католиків масовий рух за возз'єднання з Руською Православною Церквою. В середині 1945 року цей рух набрав уже певних організаційних форм. У м. Львові створилася «Ініціативна група по возз'єднанню греко-католицької Церкви з Руською Православною Церквою». На чолі Ініціативної групи став представник Львівської єпархії, відомий греко-католицький канонік, професор Львівської Богословської Академії, учений, філософ, поет — л-р о. Гавриїл Костельник. До провідного складу Ініціативної групи

*) Ця стаття була передана через радіостанцію в Києві.

належали також — генеральний вікарій Дрогобицької (колишньої Перемиської) єпархії, священник д-р о. Михайл Мельник, і представник Станиславської єпархії, декан-священик о. Антоній Пельвецький. Ініціативна група, очолена високо авторитетним представництвом духовенства всіх трьох єпархій греко-католицької Церкви в Галичині, одержавши дозвіл Уряду України на свою діяльність, звернулася до духовенства греко-католицької Церкви з закликом до возз'єднання з Руською Православною Церквою, і через кілька місяців до Ініціативної групи приєдналося майже все греко-католицьке духовенство Галичини.

Зближення греко-католицького духовенства з Православною Церквою й потяг віруючого народу до благочестивої віри своїх предків, оборонців православ'я від римської унії, знайшли своє величне виявлення в спільному послідовному освяченні води греко-католицьким і православним духовенством під час традиційного «Йордану» в м. Львові на празник Богоявлення 6(19) січня 1946 року. До басейну на площі біля Міської Ради у Львові в той день зібралися десятки тисяч віруючої людності — греко-католики із своїм духовенством, а православні на чолі з єпископом Львівським і Тернопільським Макарієм. Цей небувалий «Йордан» справив величезне враження на львівську людність. Він показав, що возз'єднання греко-католиків з Православною Церквою вже знайшло свої мирні шляхи, що взаємне зрозуміння між православними та греко-католиками поглибилося і зміцніло.

Справді, в лютому місяці 1946 року в м. Києві сталося возз'єднання з Православною Церквою першої групи (13 чоловік) греко-католицького духовенства — членів Ініціативної групи.

8—10 березня цього року в м. Львові в катедрі св. Юра відбувся історичний Церковний Собор «повороту до віри батьків» з участю двох єпископів, 214 священників і 19 мирян-представників усіх трьох єпархій греко-католицької Церкви Західної України. Минуло рівно 350 літ після Брестського Собору 1596 року і Львівський Церковний Собор, при високому релігійному натхненні всіх учасників, однодушно і одностайно ухвалив скасувати постанови Брестського собору про унію відірватися від римської папської Церкви і возз'єднатися з Всеруською Православною Церквою. Неділя 10 березня 1946 року, що припала на неділю Православ'я, воістину була «неділею торжества Православ'я» в західних областях України. Так волею архієпископів, душпастирів і церковного народу Західної України був покладений кінець Брестської церковної унії з Римом, тієї унії, що в уяві кожного свідомого українця завжди була синонімом зради православної віри і самого українського народу.

Ще небагато часу минуло після Львівського Собору 8—10 березня, але вже маємо всі підстави сказати, що історичні ухвали цього Собору були дійсним виявленням волі самого «охоронителя благочестія» — віруючого, побожного народу Західної України. Всі парафії м. Львова, одна наперед одної, з великою радістю і широю любов'ю запрошують і приймають у себе Львівського православного архієпископа так само, як і парафії в областях його єпархії. Духовенство західних областей користується кожною нагодою для того, щоб церковно-канонічно оформити своє возз'єднання з Руською Православною Церквою, і цей процес практичної реалізації постанов Львівського Собору відбувається з великим успіхом. Усі, без винятку, греко-католицькі храми м. Львова стали православними і всі вони, особливо ж катедральний собор св. Юра, переповнені побожною людністю нашого стародавнього міста.

Православні святині нашого краю знову радісно приймають у себе віруючий народ західних областей України. Особливо величним цього

року було свято преподобного Йова в Почаївській Лаврі 10 жовтня. Десятки об'єднаного нині духовенства, близько півста тисяч віруючої людності з Волині, Тернопільщини й Львівщини, прочани навіть з Наддніпрянщини, на чолі з Архієпископом Львівським і Тернопільським та іншими єпископами західних областей спільною молитвою шанували мам'ять великого світильника православного українського народу.

І не тільки в урочисті свята Почаївська Лавра бачить у себе багато вірних: вона знову набуває значення православної святині для віруючої людності всіх західних областей України. Промисл Божий урятував цю велику святиню і з воєнної хуртовини вона вийшла непошкодженою, хоч німецькі варвари зробили були всі приготування для її знищення.

Нерозривно з'єднана з народом, Православна Церква закликає своїх вірних до активної, творчої праці, щоб самовідданим трудом скоріше залікувати страшні рани війни, відбудувати руїни, заподіяні ворогом. Православна Церква західних областей України закликає вірних до щирої допомоги інвалідам, вдовам і сиротам Великої Вітчизняної війни, складаючи значні пожертви для полегчення їх терпінь.

Церковне життя західних областей освітлюється журналом «Єпархіальний Вісник», що видається у Львові і має своїм завданням поширювати православної церковну свідомість духовенства і віруючих Галичини й Закарпаття. В ближчому часі у Львові має розпочати свою працю православна духовна семінарія.

Поданих відомостей цілком досить для того, щоб побачити, що церковне життя в західних областях України розвивається добре. Такими справді є взаємовідносини Церкви і державної Влади. Цілковита єдність Церкви з народом у жертві і подвигу для оборони Вітчизни в тяжкий час війни була наочним доказом того, що Православна Церква виконує заповіді Христа і віддає «кесарево — кесареві, а Богові Боже». Не втручаючись зовсім у внутрішні, духовні сторони життя Церкви, Держава дає Церкві цілковиту можливість жити повним життям, задовольняючи всі її зовнішні потреби, згідно з високими принципами Конституції Радянського Союзу. Досить сказати, що закордонні гості, не тільки світські, але й високі церковні достойники, які бували на Західній Україні, висловлювали своє повне вдоволення тими відносинами між Церквою і Державою, які вони в нас спостережали.

Отож, Православна Церква на Україні, Церква святих Володимира і Ольги, преподобних Антонія і Теодосія, великих праведників і угодників Божих, на землі нашій просіявших, і нині свято зберегає благочестиву віру побожних предків наших.

Церква наша Православна, пригорнувши до свого серця, як любих дітей, віруючу українську людність у Галичині, широко розкриває свої обійми для всіх віруючих дітей українського народу по всіх усюдах, де б вони не були, незалежно від їх державної приналежності чи місця проживання.

Православна Церква є дійсна мати всього народу нашого, в ній і через неї ми, як діти єдиної Матері, завжди будемо почувати себе братами і сестрами.

Православна Церква-Мати чекає своїх дітей, ми всі ждемо щирої єдності своїх братів.

† Макарій Архієпископ Львівський і Тернопільський,
Священно-Архімандрит Почаївської Свято-Успенської Лаври

Гості з Америки

В днях від 30 жовтня 1946 р. до 5 листопада 1946 р. перебував у Львові Високопреосвященний Адам Филипівський, православний архієпископ карпаторосів у США, з осідком у Нью-Йорку. Високого гостя на залізничній станції привітали від духовної Влади: протопре-свитер д-р Костельник Г., кафедральний парох Семчишин Д. і прото-ієрей Юрик Є., а від світської Влади уповноважений у справах Православної Церкви на Львівську область Вишневський А. А. Архієпископ Адам приїхав у супроводі двох священників. Його Святість Патріарх Алексій дав йому в Москві для супроводу о. мітрата, московського декана Маркова Стефана, а Високопреосвященний Екзарх Йоан дав йому в Києві о. Скоропостижного Николая, декана Київського. Гості приїхали ввечір і осіли в готелі «Інтурист». Зараз наступного дня архієпископ Адам, зі своїми супровідниками, відвідав Львівського архієпископа Макарія, який прийняв гостей обідом.

В неділю, 3. XI, архієпископ Адам, спільно з архієпископом Макарієм, правив Службу Божу в кафедрі св. Юра. У своїй промові до народу, під час тієї Служби Божої, архієпископ Адам висловив свою радість з того приводу, що західно-український нарід, після всіх гірких досвідів у співжитті з римською Церквою, повернувся до своєї батьківської православної віри і Церкви. Архієпископ Адам не міг вдержати в далекій Америці, готов був на всякі жертви і труди (26 годин він літаком їхав понад Атлантиком, бо на кораблях годі дістати місце), щоб тільки на свої очі побачити воскресіння св. Православ'я в його вітчизні, в «старім краю», щоб побачити львівський св. Юр православним.

Архієпископ Адам родом з Галичини, у Львові кінчив гімназію і теологію — ще як уніат. Його у Львові все інтересувало, він відвідав всі церкви, що всередині міста. Архієпископ Макарій 3. XI, прийняв гостей другий раз обідом. У тостах промовці підносили те радісне ствердження, що православна віра — особливо тепер, коли весь наш нарід найшовся в одному Радянському Союзі — вигладжує ті суперечності, які давніше становили головну «кість незгоди» між москвофілами і українофілами.

Архієпископ Адам один з перших споміж православних американських єпископів піддався під юрисдикцію Московського і всієї Русі Патріарха Алексія. Через Стокгольм і Ленінград він приїхав до Москви, до Святішого Патріарха Алексія в церковних справах. А відти через Київ приїхав до Львова. В США, крім його дієцезії, є ще дві православні фракції (дієцезії), які покищо ще не нав'язали своїх зносин з Московським і всієї Русі Патріархатом.

Архієпископ Адам оповідав, що американські католицькі часописи піднесли великий шум з приводу Львівського Собору з 8—10 березня 1946 р. і пояснювали наш поворот до Православної Церкви хворобли-

Високопреосвященний Адам (Філіповський)
Архієпископ карпаторосів у США

вою амбіцією та бажанням кар'єри тих трьох наших священників, що очолювали Ініціативну групу по возз'єднанню Греко-католицької Церкви з Православною Церквою. Латиняни завжди однакові: всякий рух проти римської Церкви вони в цілій історії так бажали здискредитувати, що підступно дискредитували особи, які проводили той рух.

В вівторок 5. XI. 1946 р. наші гості від'їхали літаком до Києва, відпроваджені тими самими львов'янами, які їх вітали в день приїзду.

* * *

При кінці вересня і на початку жовтня 1946 р. перебував у Львові п. Прокопчак Петро, секретар Товариства канадських українців для культурного зв'язку з Україною. Він родом з Лемківщини, в Канаді

від 1922 р., освічений, з лиця симпатичний. Приїхав до нашого Радянського Союзу між іншим і тому, щоб визнатися в церковних справах, які зв'язані з нашим поворотом до Православної Церкви. В Канаді знали тільки відозву Ініціативної групи і телеграму Львівського Собору до Генералісімуса Й. В. Сталіна. Прогресивні канадські часописи видрукували ті старокраєві великі новини, але більш нічого ніхто не знав. Архієпископ Макарій прийняв канадського гостя обідом. До о. протопресвитера д-ра Костельника заходив п. Прокопчак два рази і з першого джерела поінформувався про наш православний рух від його початку. При від'їзді взяв з собою всі наші публікації, які мають зв'язок з нашим поворотом до Православної Церкви.

Зліва направо стоять: протоіерей Юрик Є., уповноважений у справах Правосл. Церкви Вишневський А. А., протопресвітер д-р Костельник Г.; сидять: мітрат о. Марков Ст., Архієп. Адам із США, Архієп. Макарій із Львова, о. Скоропостижний Н.

Стан канадських українців, на основі інформацій п. Прокопчака, тепер ось такий: за переписом з 1941 р. в Канаді нараховувалося 305,929 українців (неофіційно нараховують їх до 500,000). Щодо релігійного поділу, основна маса українців — це греко-католики (уніати) і дві православні групи: українська автокефальна Православна Церква на чолі з архієпископом Теодоровичем і українська Православна Церква на чолі з архієпископом Богданом Шпилькою. Автокефалісти — це самосвяти (без апостольської сукцесії). За офіційною статистикою з 1941 р. греко-католиків налічувалося 190.484 душ. Православних статистика подає 88.874 душі, а решта — сектанти: євангеліки, баптисти, суботники, п'ятидесятники і ін. Отже, греко-католиків і православних є разом 279.358 душ, або 91.31% всього українського населення Канади. Автокефалісти стоять на другому місці, а фракція Богдана Шпильки в Канаді не численна.

Коли прийде час, щоб уся та українська «діаспора» (розсипання) в Америці об'єдналася в одній Православній Церкві? Нехай беруть собі приклад з нашої Церкви в «старім краю».

Г. Г.

СВЯТІ

Святий чар Різдва Христового

Хто у своєму серці не відчув святого чару Різдва Христового?

Різнорідний зміст мають різдв'яні події, які викликають той чар. Діти вже задалегідь ладяться колядувати, мріють про горіхи та яблука, що їх заколядують. А по містах діти з побожністю подивляють «боже деревце» (ялинку), оздоблене свічками, різними блискітками та ласощами. І коли засвітять свічки та заколядують перед «деревцем», дітям здається, що вони в якомусь іншому світі — в казковому, святому. Дітям мало чого треба для глибоких вражень, бо їх серце свіженьке, ще без життєвої «ржі», яка, звичайно, роз'їдає серце старших людей. Ті глибокі, чарівні дитинячі різдв'яні враження лишуються на ціле життя.

І не одна людина в старшому віці заплаче, коли сяде до «святої вечері», а її дітей нема, бо або розсипались по світі і не змогли прибути до батьків, або, що куди гірше, повмирали чи погинули (що тепер, по жажливій війні, загальне між людьми). В її серці відживають її власні дитинячі різдв'яні враження і пригадуються опром'янені личка її дітей з минулих, давніших Різдв'яних Свят, — а тут, тепер, довкруги неї пусто і німо... Надто сильні контрасти, щоб здержатися від сліз!

Самі ласощі й блискітки ще ніяк не змогли б викликати в дитячих серцях святого різдв'яного чару. Без Різдв'яних Свят той чар не був би святий. Справді, дітей більш пориває «солодке», ніж «святе», але важливе те, що всі різдв'яні враження й думки в дітей виступають на фоні Різдва Христа-Бога, як про це наша, західно-українська початкова колядка говорить у першій своїй строфі:

Бог Предвічний народився,
Прийшов днесь із небес,
Аби вздрів люд свій весь,
І утішився.

У новіших редакціях третю стрічку звичайно відчищують від наївності (невже Бог мусів аж народитися як чоловік, щоб побачити «люд свій весь»?) і передають її так:

«Щоб спасти люд свій весь».

Але тоді остання стрічка виходить незрозумілою і наївною (Бог не мав чого тішитися з того, коли прийшов на землю, щоб бути розп'ятим). Тому й цю стрічку треба б відчистити від наївності та передати її так, що Спаситель своїм народженням «утішив вся» (всіх).

Однак, святе захоплення не помічає таких логічно-теологічних дисгармоній. І слушно, бо в житті завжди є повно всяких дисгармоній, і коли час радуватися, то слід радуватися. Зрештою, колядки є тільки виявом різдвяної радості, а зжерело тієї радості деінде.

Яким шляхом автор відомої колядки «Небо і земля» міг дійти до того, щоб скласти перші дві стрічки?

Небо і земля, небо і земля нині торжествують,
Ангели й люди, ангели й люди весело празднують.

Чисто теологічно ці стрічки більше відповідали б святу Христового Воскресіння, ніж Різдва. Без сумніву, саме звичай колядування навів автора цієї коляди на її логічну композицію. В моєму рідному селі ходять з колядою на сам Святий Вечір. Вийдеш з хати, — кожна хата співає, тобто, маеш враження, що колядують під вікном кожної хати. Оця загальність, на фоні чарівного почуття, поширюється на весь світ — і на таємничі зірки, що світять на небі. Здається, що «небо і земля нині торжествують». І хоч по інших селах колядують в інші дні Різдва, та образ лишається той самий.

Спеціальний чар Христового Різдва і від того, що це зимове свято. Виступають сильні контрасти, а контрасти, як це здавна завважено, сильніше висвітлюють один одного. На дворі довга ніч, мороз, сніг, мертвота, а в хаті свічка світиться цілу ніч, традиційних 12 потрав на Святу Вечеру, колядування, життя, радість... У моєму рідному селі ідуть на Велике Повечеріє на Святий Вечір опівночі. Дзвони дзвонять, а гурми парубків і дівчат по дорозі співають «С нами Бог». І в церкві весь народ співає ту пісню з Повечерія Великого.

Де письменник, щоб вірно, до кінця проаналізував ті почуття народу, овіяного чаром Христового Різдва? Як би це було можливо, то це були б уже зробили давніші письменники, а пізніші вже не мали б що писати про це. Натура (а людські почуття — це натура) глибша, ніж людські думки і людські слова про неї.

Яке ж властиве джерело святого чару Різдва Христового? Саме поняття Різдва Христа — Бога.

»Христос родився, Бог воплотився«.

Людська душа споконвіку однаково відносилася до Бога. Бог, Творець і Володар неба і землі, це найвеличніше поняття, яке людям доступне. Тому, що Бог Своєю природою безконечно вищий за нас, людей, (Бог вічний, всемогутній...), як також тому, що Бога у світі не видно, Бог представляється для нас як страшний і далекий. На це відкликається людська душа бажанням, щоб Бог наблизився до нас і якось зрівнявся з нами. Недиво, що люди, освідивши собі поняття Бога, хочуть мати поміч від Нього. Люди завжди розуміли, що їх життя і щастя залежні не тільки від їх власних змагань та від того, що їм доступне на землі, але й від того, що діється на небі (від сонця, дощу, бурі, громів, метеорів...), куди людська сила не сягає. Були старовинні поганські народи, войовничі й відважні, які говорили, що бояться тільки одного: щоб на них «небо не впало».

Найгеніальніший нарід у старовині, грецький, уявляв собі всіх своїх богів на людську подобу. Звичайно це пояснюють тим, що греків довела до того їх розвинена фантазія. Але це, в дійсності, має тільки додаткове значення, як зима у спричинюванні різдвяного чару. А головне було те, що греки найчистіше відчували потребу наближення божества до людей. Євреї мали у своєму св. Письмі написане, що Бог створив людей «на Свій образ і на Свою подобу». Отже, люди наближені до Бога. А греки своїх богів наближали до людей. У своїй основі це одне й те саме, але у своїх вислідах ні. Єврейське-

поняття правильніше, бо з нього слідує, що людям треба наближуватися до Бога: Бог є святий, тому й люди мають бути святими. А греки з богів зробили людей, з усіма людськими похотями й гріхами. Грецькі боги не були святі, тобто справедливі, непідлеглі похотям.

У євреїв існувала надія, піддержувана пророками, на прихід Спасителя — Месії. Немало вони горя перебували в своїй історії, і бажали собі, щоб нарешті прийшов хтось від Бога, Спаситель, щоб змінив лад на світі на краще.

У греків також була подібна віра. Але євреї бачили свого Спасителя в майбутності, і тільки одного Спасителя; а греки бачили своїх спасителів (півбогів чи синів божих) у минувшині, і бачили не одного такого спасителя, а більше (Геракл, Прометей, Тезей), які тільки де в чому помогли людям. Видно, що греки були більш задоволені своїм життям, ніж євреї, і менше вимагали від життя.

Кінець-кінцем, у найбільш одуховлених старовинних народів, євреїв і греків, почуття потреби наближення божества до людей і віра в те наближення проявлялися найвиразніше і найчистіше. Тому то греки, з усіх старовинних народів, найлегше прийняли християнську віру.

Християнська віра якнайбільше наближує Бога до людини і притім не тільки зберегає старозавітне поняття святості Бога, але ще й викінчує його до найвищої міри. Правдивий Бог, вічний і нестворений, друга Божя особа з Божої Тройці, Син Божий родиться як чоловік, щоб стати Спасителем людей. Родиться від Диви (на доказ того, що Він дійсно Бог, і щоб його родження не виступало на фоні людських похотей). Родиться «не в царській палаті», а в придорожній печері, в убогості. Це на те, щоб Бог, як чоловік на землі, Своєю власною долею виправдав те в Божому плані створеного світу, що людей найбільше болить: усякі недостатки, невігоди, нещастя, терпіння. Нехай надія вступить до серця обездолених, пригночених, нещасних людей, — а хто з людей не зазнав горя в житті? І вирівнюються суперечності між людьми, вирівнюються з Божого становища, бо «останні стануть першими, а перші останніми». І вирівнюються суперечні моменти людської долі: «тягар Мій легкий, а ярмо моє приемне», «блаженні ті, що плачуть, бо вони втішаться», «блаженні милостиві», «блаженні чисті серцем», «блаженні миротворці». Темрява земного життя не цілковита — світять зірки на небі! Як передсказував пророк Ісаїя:

«Люди, що сиділи в темі і в тіні смерті, побачили світло велике».

Ось де справжнє джерело святого, божественного чару Різдва Христового.

Христос родився, Бог воплотився
У вифлеємській яскині,
В стайні убогій, в нищеті многій —
Велика радість всім нині!

Наче небесна роса спливає на душу і побуджує її до нового життя, де людина єднається з самим Богом і з ангелами, де всі пережиті страждання кінчаються святим тріумфом, і люди співають з ангелами:

Слава во вишніх Богу
і на землі мир,
во чоловічих благоволеніє.

о. КОСТЕЛЬНИК Г.

О. д-р Костельник Гавриїл

Розвиток папства в перших п'ятьох віках

(Продовження)*

Ми тут уже в тих часах церковної історії, коли минуло 300 років від того часу, як апостоли розійшлись по світі благовістити віру Христову. Три віки — який це довгий, великий час у житті народів, Церков, товариств, що мають свою окрему ідеологію! Перекиньмось 300 років взад від нинішнього часу! Західна Європа тоді ще писала переважно по-латинському пани ще були світськими володарями, школи були в руках клиру... Як дуже змінилося в трьох віках обличчя Європи!

А й духовне обличчя ієрархії християнської Церкви дуже змінилось упродовж трьох перших віків від вимертя апостолів. Тим більше і тим легше з того часу, відколи християнська віра стала державною в римській імперії. Первісне почування та розуміння святого братерства уступало щораз більше місця організаційним шаблонам, які приносили з собою різні службові ранги, достоїнності і власті, підчинення; замість живих моральних вартостей визначних осіб стали брати верх формальні вартості — права, прив'язані до визначних єпископських престолів; приходив до панування в Церкві юридизм, а в ньому найбільш любувались і найбільш розвивали його саме римляни (так і дотепер).

Часи терпіння за Христову віру минули, а настали часи, коли визначні позиції у Христовій Церкві могли дати і славу і багатство і панування. І що в попередніх віках було в Церкві немислиме, тепер стало можливе і живе.

Ось на тлі того нового положення Церкви і нового духа в Церкві римські єпископи стали рости в достоїнствах і властях, заздрісно бергли свого примату та ні про що інше так не думали і ні до чого так не змагали, як до утвердження і розвинення свого примату.

З цього ясно, що ніякі вислови і теорії самих пап з тих часів про їх примат критично не можуть бути уважані за достовірне свідоцтво, ніби Церква так думала і вірила від самого свого початку.

* * *

Синод у Сардиці не є вселенський, отже, він не мав зобов'язуючої сили для всієї Церкви. Але й римські єпископи, як ніхто інший, уміли розробляти всякі, признані їм, права.

Зрештою, при всяких церковних спорах партії шукали собі союзників, де тільки могли, а римський єпископ завжди був сильний союз-

*) Гл. попередню частину в Єпарх. Вістнику № 6 з 1946 р.

ник. І ні на чому іншому вселенськість римського єпископа так не зросла, як на тих апеляціях та на протекціях партій, що удавались до Рима за поміччю.

Це був «бойовий кін» папського примату, яким пани дуже хитро вміли маневрувати, щоб дійти щораз більших властей.

Не треба собі уявляти, що папам у тому їх маневруванні все і завжди складалося гладко і легко. Навіть за право апеляції папи мусіли провести нелегку та компромітуючу їх боротьбу, і то саме з Церквою, яка (в тих часах бодай потенціально, іпсчоатіе) належала до їхнього патріархату, тобто з африканською.

В початках V століття пресвитера Апіарія із Сісса в проконсулярній Африці його єпископ Урбан, задля різних проступків, усунув і викляв. Апіарій удався до Рима, до папи Зосима, а той зняв з нього клятву і жадав, щоб єпископ привернув йому його пресвітерську службу. Папа видав вирок з погрозою, що єпископ Урбан має бути усунений, якщо не послухає вироку (ось таким способом папа ріс).

Африканська Церква обурилась (було й чого). Її великий синод у Карфагені (ок. 200 єпископів, деякі навіть з Іспанії: 418 р. видав канон (17), яким заборонив клирові апелювати до Рима. «Хто апелював би до якогось суду за морем (до Рима), того вже ніхто не сміє припустити до церковної єдності в обсязі Африки».

Але папа хотів всюди виграти, а не програвати! Він покликався на (фальшиві) нікейські канони, які, ніби, признали йому право приймати апеляції. В 419 р. африканці скликали в тій справі другий загальний синод (217 єпископів), де з папським легатом Фавстином дійшли тільки до такого кінця, що в копії нікейських синодальних актів, яка зберігається в Карфагені (її привіз був Кикиліан, архієпископ Карфагена, учасник нікейського Собору) нема тих канонів, на які відсилається римський єпископ (тепер уже Боніфатій), тому вперед треба докладніше провирити канони нікейського Собору; оригінальні акти мають знаходитись у Царгороді, отже, нехай папа пішле до Царгороду, Александрії та Антіохії, а вони також пішлють, щоб одержати вірні відписи; що в Нікеї вирішено, те вони признають за важче.

В 424 році синод у Карфагені знову займався справою пресвитера Апіарія і апеляціями та вислав ось таке синодальне письмо до папи Келестина I: «Апіарій жадав нового слідства і притім викрилися страшні його проступки. Папський легат Фавстин, без огляду на те, дуже шорстким способом жадав його прийняття до церковної єдності африканців, тому що він апелював до папи, а папа його прийняв до церковної єдності. Вкінці Апіарій сам признався до всіх своїх проступків. Нехай же папа на майбутне вже не вислухує так легко тих, хто з Африки удається до Рима, як вислухав Апіарія, і нехай екскомунікованих більше не приймає в церковну спільність, чи це будуть єпископи, чи пресвитери, як не нікейський синод постановив, якого закон (кан. 5) треба простягнути також і на єпископів. Признавання апеляції до Рима було б порушенням прав африканської Церкви, а що доторкається піднесених, ніби нікейських канонів, то вони не є нікейські і не знаходяться в вірних копіях нікейських актів, які збереглись у Царгороді та в Александрії. Тому нехай папа на будуче не присилає більше ніяких суддів до Африки. А що Апіарій тепер задля своїх проступків виключений з Церкви, то папа вже, певне, не буде домагатись від африканської Церкви, щоб вона дозволила ще довше легатові Фавстинові, щоб їй докучав. Господь Бог нехай дасть папі довгого життя, щоб він молився за африканців». Це ми виписали з книжки Гефеле.

Гефеле не додає до цього ні одного слова від себе, а зараз починає новий параграф (і що ж мав додати?)

А ми додамо лише стільки: в Африці в тих часах ще журилися передовсім моральними вартостями, а в Римі папи журилися передовсім поширюванням своїх властей.

Та що собі думають римські теологи: невже ж можна нинішню інтелігенцію, для якої стоять відкриті всякі історичні джерела, задержати при римській вірі і Церкві, коли «божеський» папський примат, той «наріжний камінь» римської віри, ґрунтується на таких негідних фальшах уже з V-го віку? Невже ж можна поважно сподіватися з'єднання інших Церков з римською Церквою!?

Православні і протестантські богослови дуже добре знають ту найпевнішу правду, що саме римська Церква, щоб обожити себе, розбила первісно дійсну католицьку (соборну) Церкву, топчучи та фальшуючи всяку історичну правду, де як їй було треба.

Але латинський клир так вихований, що він цього не бачить, бо не знає правдивої історії Церкви.

Ось наш василіянин о. М. Федорович у своїй статті «Безсмертна династія Риму» пише наче студентина: «А може то його (ап. Петра) наслідники так сильно вивищили його уряд і владу для якихсь своїх користей?.. Такі амбітні посягання були б напевно викликали спори і т. п., чого історія Церкви не ноує»¹⁾.

Ціла-ціліська історія Церкви заповнена такими спорами, а такий «учений» наш василіянин поняття про те не має!

* * *

Ніяка інша Церква не має стільки підроблених документів на свою користь, як римська. Не можна не бачити, що це йшло паралельно з посяганнями римських пап. Щоб собі витворити повніший образ, наведемо ще кілька римських фальсифікатів. Маркович пише наївно: «Нехай собі будуть фальшиві (як дійсно і є) ті два послання, якими нікейські Отці просять затвердження, і від папи Сильвестра одержують його; є й інші старинні документи, про правдивість яких многі визначні критики не сумніваються (сif. Zaaccara I. cit. cap. 4, n. 3), а в них читається, що Отці просили, і Сильвестр затвердив рішення Собору»¹⁾. Хто знає духа нікейських канонів, тому уже згори ясно, що ніякі такі документи не можуть бути правдиві.

У нашій церковній літературі є два характеристичні церковні листи: один від Мелетія, александрійського патріарха, до нашого уніатського митрополита Іпатія Потія з 1599 р.; другий — відповідь Потія Мелетієві з 1602 р. Лист Мелетія — це дзеркало гідності й християнської правдолюбивості. А лист Потія (складений, мабуть, якимсь польським єзуїтом) — це зарозуміла істерія, наклепи і фальші. Як сумно виглядає берестейська унія у дзеркалі того листа! Потій покликається на канони 1-го нікейського Собору і наводить ось такі, всі підроблені, канони: «Собори не можуть відбуватись, як тільки за дозволом папи римського» (кан. 1)³⁾.

Але ж у часах першого нікейського Собору римський єпископ ще не називався «папа римський»!

«В цій справі», пише Потій, «заявляє I нікейський Собор ось так у кан. 44: «Патріарх нехай має бачне око на те, що робить кожний

¹⁾ В «Українському Бескиді» з 1937 р., ч. 45.

²⁾ Там же. Стор. 384.

³⁾ Листь Мелетія и отвѣтъ Іпатія. Львовъ, 1897. Стор. 92.

з його митрополитів, або єпископів... і як патріарх має власть над усіма з його митрополитів, або єпископів... І як патріарх має власть над усіма патріархами; авже ж св. Петро мав ту власть над усіма християнськими князями і над їх соборами, бо він є Христовим намісником над відкупленням, над Церквами і над цілим людством. А хто б цій постанові противився, того Отці Собору проклинають¹⁾. Вкладати в уста І нікейському Соборові слово «патріарх» — це таке, як, наприклад, вкладати тридентському Соборові в уста слово «автомобіль» або «кіно». Зрештою, І нікейський Собор має тільки 20 канонів, а в Римі, як бачите, доробили собі більше, ніж ще раз стільки!

Далі пише Потій: «Та послухай далі, що говорить той же Собор у каноні 37: «Нехай будуть тільки чотири патріархи на всьому світі, як є чотири євангелісти і чотири райські ріки і чотири вітри і чотири елементи світу і чотири вугли і чотири складники людини., а нехай буде князь і зверхник над ними папа столиці св. Петра в Римі, як це наказали апостоли».

«А послухай, що каже той же нікейський Собор про александрійську столицю за єфіопських текстом: «Усі, що в Єгипті, Лівії, Нубії і Єфіопії, нехай будуть послухні александрійському патріархові, і нехай він має власть над тими, що підлягають його судові, бо так наказав римський патріарх»²⁾.

Які це негідні фальші! Але ж жажда власті лобується у власті, а правда для неї байдужа.

Для знавця це і смішне, і сумне, і не дивне, коли й нинішні уніатські, єпископи пишуть про І нікейський Собор подібно, як Потій писав. Вони тієї проблеми не перестудіювали, як слід, тільки тут і там дещо вчитали з латинських авторів, і пишуть наче неуки. Для прикладу наведемо слова еп. Д. Нярадія з Крижевців: «На тому (І нікейському) Соборі ціла Церква явно визнала, що римський єпископ, за Божою постановою, є першою і найвищою владою в Христовій Церкві на всьому світі. Він також остання інстанція у всіх питаннях св. віри і етики і церковної організації. Іншими словами: вселенський Собор у Нікеї явно признав, що римський єпископ — це видима глава Христової Церкви, і то за постановою самого Ісуса Христа»³⁾.

Це написав той єпископ у статті «Наша праатьківська віра».

Ой, як римляни пофальшували нашим уніатам ту нашу «праатьківську віру» — для своєї слави, а для нашої загибелі!

Боже Провидіння так повело історію Церкви, що проти старого Рима видвигнуло Новий Рим, як контрпартнера в боротьбі за першенство в Церкві. Справді, царгородські єпископи ніколи не посягали за першенство в цілій Церкві, одначе, вони були найсильнішим і найнебезпечнішим ривалем для римських єпископів. Якби не те, то ми нині не мали б такого класичного, авторитетного і віродостойного свідка проти римського самообожнення, якого свідка маємо в грецькій Церкві. Історія грецької Церкви, вік за віком, демаскує себелюбні римські посягання, і відкриває нам внутрішні пружини росту римських єпископів. На Візантії папи здали свій іспит, як фальшоване золото на пробному камені. На тлі візантійської історії папи виступають не як наслідники правого, божественного примату, а як узурпатори і вічні бунтарі, що дбали тільки за побільшення своєї влади — за всяку ціну.

1) Там же. Стор. 88.

2) Там же. Стор. 90.

3) Гл. Руски Новини, Дяково, з 18. І. 1935, ч. 3.

Однак, усе те не довело в їх до їхньої мети, якби не «така доля». Всі східні, старі патріархи з ходом часу опинились під магометанами, поза правильним зв'язком із свобідним християнським світом, а ще до того наступив роздор між західною і східними Церквами. Зі старих патріархів одинокий римський патріархат залишився в вільному християнському світі, отже, тим легше міг він утверджувати свою монархічну владу в Церкві і насаджувати поняття, ніби це походить з його божественного права. А спротив східних Церков тратив на Заході значення вже і через те, що це був, ніби, голос «схизматиків».

Все ж таки римська Церква завжди відчувала, що її влада і характер доти не будуть до кінця узаконені, доки не признає їх стара православна, «схизматична» Церква. Відси й походять ті вічні зусилля римської Церкви, щоб притягнути православні Церкви до «унії».

Віки IV-ий і V-ий були найважливіші для розвинення чільних церковних магістратур. В цьому нема нічого дивного, бо від IV-ого віку християнська Церква стала державною, в IV-ому і V-ому віках були найгостріші церковні спори задля ересей, а це, одне і друге, дуже сприяло розвиткові церковних чільних магістратур.

Для первісної апостольської і поапостольської Церкви сама християнська віра, нова і жива, була найвищим об'єднуючим чинником (як і нині в євреїв є їх віра). Найвищою ієрархією була «вандрівна ієрархія» — без якогось локального центру. Навіть Єрусалим до 70-го року не був таким «зависливим» центром усякої власті, як у теперішній римо-католицькій Церкві є Рим (в апостольській Церкві не було юридиксму). В міру того, як вандрівна ієрархія переводилася, наставала потреба локальної вищої ієрархії. Як ми вже раз сказали, Церква непомітно, крок за кроком пристосовувалась до адміністративного устрою римської імперії, беручи за свої адміністративні розмеження вже готові розмеження і градації в адміністрації римської держави.

На доказ цього маємо урядові джерела. Канон 9-ий антиохійського Собору з 341 р. каже: «Єпископи кожної єпархії (провінції) повинні знати, що єпископ у метрополії (головне місто єпархії) веде старання про всю єпархію, бо в метрополії всі сходяться задля своїх справ».

І «єпархія» і «метрополія» тут приходять у державному значенні, як основному, а церковне їх значення тільки додаткове.

Те саме, але ще виразніше, каже й канон 17-ий вселенського халкидонського Собору (з 451 р.): «А якщо з царського повеління повстало, або повстане якесь нове місто, то упорядкування (ранги) церковних парохій (по нинішньому: душпастирств) має пристосовуватись до політичного і громадського упорядкування».

В часі I-го нікейського Собору находимо: а) єпископів, що стоять на чолі парохії (місто з дооколишніми селами, які підпадали під магістратуру того міста); б) єпископів, що стоять на чолі єпархії, а мешкають у метрополії (отже митрополити), та в) ширшими привілеями вирізнених єпископів Рима, Александрії і Антіохії.

Константин Великий поділив римську імперію на більші адміністративні одиниці, дієцезії, які обіймали по кілька (5, 6, 7), або і по кільканадцять (15, 16, 17) єпархій, або провінцій¹⁾. Згідно з тим, під час I-го царгородського Собору (381 р.) вже находимо єпископів над дієцезією, які одержали назву «екзарх», або «архієпископ», пізніше «патріарх». Екзархатами були: Рим, Александрія, Антіохія, Єфес, Кесарія Кападокійська, Гераклія, пізніше Царгород, Солунь, Медиолан, Карфаген і ін.

¹⁾ Гл. Iosephi Binghami Antiquitates Eccl. Ed. II. Halae Magdeburg. 1758. Стор. 376—381.

Одначе, деякі з тих екзархатів мали ширші привілеї, а саме ті, котрі пізніше вдержались як патріархати: Рим, Царгород, Александрія і Антіохія.

На I-ому царгородському Соборі, як уже знаємо, вирізнено два єпископські престולי як перші: римський і царгородський.

Поділ тодішньої римської імперії на західне і східне царство, з окремими царями на чолі, найшов свій аналогічний вираз також і в Церкві: на Заході римський єпископ став найвищим церковним достоїнником (ніби «духовним царем»), а на Сході аналогічним церковним достоїнником став царгородський єпископ.

Два царства, а ніби одне, два царі в одному царстві довгий час ніколи не могли залишитися в спокої, а змагали до уніфікації, або бодай до виразної і певної субординації свого контрпартнера.

Ось тут маємо психологічне пояснення, чому римські єпископи, починаючи від IV-го віку, змагали до захоплення влади в усій Церкві, а своєю контрпартнерові, де тільки могли, «підставляли ногу», щоб його понизити й зломити, а себе вивисити і своє ім'я зробити «єдиним ім'ям» на весь світ, як це пізніше папа Григорій VII висловився, і навіть зробив з цього церковний канон («*Dictatus Papae*»).

Достосування Церкви до римської держави, просякнення ієрархії державними ідеалами і мотивами, після довговікової еволюції і борні, кінець-кінцем, витворили папський «царський примат».

Константин Вел. переніс царський престол з Рима до Візантії 330 року.

А на царгородському Соборі 381 р. видано закон (3), який ми вже наводили: «Єпископ Константинополя нехай має старшинство почесі після єпископа Рима, бо Константинопіль — це Новий Рим».

Справа для нас уже ясна. Церква у тих віках придержувалася засади, що всі єпископи між собою рівні, а їхні вирізнення, більші їх достойності і власті, походять від **вирізнення міст**, у яких єпископи мають свій осідок. Отже, коли повстала нова столиця римської імперії, Константинопіль — Новий Рим, то було самозрозуміло, що його єпископ мусить аналогічно вирізнитись, як і саме місто, його осідок, вирізнилось.

Це не тільки тому, що тут цар мешкав, а царя (взагалі найвищих державних магістратур) дуже потребували всі єпископи, але й тому, що нова державна метрополія стала головним центром культури та науки.

Гераклія, до якої дієцезії дотоді Візантія належала, і Антіохія, і Александрія, і Єфес і Кесарія Кападокійська спокійно признали вивищення царгородського єпископа II-им вселенським Собором.

Тільки Рим злякався того вивищення, і не признав 3-го канону II-го вселенського Собору. Впродовж усіх наступних віків Рим воював проти цього канону. В практиці не признавав його і признавав, як коли міг і потребував, а в душі і вповні «правно» признав його аж тоді, коли докопався «свого». Про це наївно пише Гефеле: «А коли, після здобуття Константинополя латинянами, був там оснований латинський патріархат (1204 р.), папа Інокентій III і XII-ий вселенський Собор 1215 р. признали тому патріархові перший ранг після римського, а грецькому, царгородському патріархові те саме признав унійний флоренцький Собор в р. 1439».¹⁾ Які це вимовні факти — факти, що обнажують душу пап і показують її у справжньому світлі!

На IV-му вселенському Соборі в Халкидоні 451 р. греки вже добре знали, що в Римі не признавали 3-го канону з другого вселенського

¹⁾ Там же, Т. II. Стор. 19.

Собору, все таки Отці IV-го вселенського Собору не тільки що повторили 3-й халкидонський канон, але ще й доробили відповідну мотивацію до нього у своєму 28-му каноні. Ось той славний канон: «Ідучи в усьому за уст новими св. Отці і маючи в пам'яті тількищо прочитаний канон 150-и боголюбивих єпископів (II-го вселенського Собору), і ми те саме постановляємо щодо найсвятішої Церкви Константинополя, Нового Рима. І зовсім природно надали вони старшинство (та пресбейа) престолові Старого Рима задля того, що це цісарське місто (діа то басілеуейн тен полін екейнен) і ведені тією самою метою 150 найбоголюбивіших єпископів признали таке саме старшинство (та іса пресбейа) найсвятішому престолові Нового Рима, справедливо судячи, що царством і сенатом вирізнене місто (значить: де цар і сенат мають свій осідок), яке має рівні права старшинства зі старим цісарським Римом, також і в церковних справах, як і те (місто Рим), повинно бути вивищене, і має бути друге по ньому. Отже, в дієцезіях понтійській, азійській (Азія проконсуляріс) і тракійській, тільки самі митрополити, а в варварських краях названих дієцезій також єпископи мають бути рукополагані найсвятішим престолом святої царгородської Церкви. Очевидно, кожний митрополит у названих дієцезіях спільно з єпископами єпархії рукополагає нових єпископів тієї єпархії, як це розпоряджено в святих канонах. Але митрополити названих єпархій, як сказано, мають бути рукополагані царгородським архієпископом — потім, як їх вибір буде правно доконаний, за звичаєм, і як про це буде сповіщений царгородський архієпископ».

В 9-ому та 17-ому своїх канонах IV-ий вселенський Собор признав царгородському єпископові право приймати апеляції — без усякого застереження щодо території.

Хто неупереджено пригадується над 28-им канонем IV-го вселенського Собору, той з дива не може вийти, що латиняни не соромилися і не соромляться плести небиліці про божественний примат римського єпископа, а в II-му тисячолітті (на флоренцькому і ватиканському Соборах) вони навіть відважились ті небиліці здогматизувати і так обожити свою грішну, поганську жажду панування. Але ж гріх не признає ніякого закону, ні правди, — він сам для себе «закон і правда»!

Трульський Собор з 692 р. у своєму 36-му каноні відновив рішення II-го і IV-го вселенських Соборів про ранг Царгороду.

Канон 6-ий першого вселенського Собору, канон 3-ий II-го вселенського Собору, канон 28-ий IV-го вселенського Собору, — це все, що вселенські Собори говорять і знають у I-му тисячолітті про примат бо їх оригінальне грецьки словс «пресбейа» не означає «примату» (першенства, одної найвищої влади), тільки те, що німецьке словс «діе Форрехте» в числі многім, отже «права і почесі старшиства».

Якби Отці Соборів хотіли висловити те, що римські папи собі присвоюють, то ужили б вираз «протейа» (пріматус), а вони ніколи того слова в своїх канонах не уживали.

Латинські теологи — на закид православних, що римська Церква відпала від первісної, дійсно апостольської і католицької Церкви — ставлять лукаве питання: коли, в котрім віці, при якій нагоді римська Церква відпала від первісної Церкви?

І буває, тріумфують цим своїм питанням над своїми, в теології малолітніми, учнями. Але сила цього їх питання зовсім аналогічна до сили софістичного питання: коли, в котрому році, при якій нагоді людина старіється?

Відповідь: ступнево, з року в рік.

Так і римська Церква відпала від первісної християнської Церкви — еволюційно, з віку в вік щораз більше. Вселенські Собори з I-го тисячоліття признали римському єпископові тільки «примат почесні», а ніде і ніколи не признали йому примату юрисдикції. При цьому і дотепер стоять православні Церкви, одначе Рим їх за це — і тільки за це — викляв. Який з нього дбайливий «апостол» і «непомильний» сторож святої церковної традиції!

Що ж на це латинські теологи? За римською наукою вселенський Собор непомильний у догматичних справах. Але II-ий і IV-ий вселенські Собори з римського становища помилялися в одній з основних римських догм, а саме в характері папського примату: Отці тих синодів вирішили, що примат римського єпископа має свою основу в тому, що Рим є цісарським містом, а не в тому, що його єпископи є наслідниками «апостольського монарха», ап. Петра (такої віри ті Отці не мали).

Для нинішніх римських теологів тут нагода, щоб вони утверджували свою догму, що вселенський Собор непомильний аж тоді і лиш остільки, оскільки його папа затвердить. Це значить, що, властиво, тільки папа є непомильний, а не Собор; що папа до всіх вселенських Соборів так відноситься, як абсолютний монарх до свого дорадчого тіла; що в Церкві вже спершу і завжди панувала віра, ніби Церква є монархією, а її монархом є кожочасний римський папа.

Але ж це негідна фальсифікація історії.

Коли перші вселенські Собори не мали нинішньої папської віри, то хто в тих часах мав її?

Ось, що пише наш о. д-р А. Ішак про 28-ий канон халкидонського Собору: «Автори 28-го халкидонського канону твердять, що Отці признали престолові старого Рима першенські права з причини його пануючого становища. Отже, найперше питання: де, коли, на якому Соборі Отці признали першенство Римському Престолові? В історії Церкви невідомий такий Собор, де Отці признали б першенство Римові, зате відомо, що першенство Петрового престолу походить з божої постанови (Мат. 16, 18, Йоа. 21, 15)... Автори 28-го халкидонського канону свідомо перекидують правду, кажучи, що першенство Римського Престолу не походить з божої постанови, а тільки з волі Отців»¹⁾.

О. Ішак, звичаєм латинян, робиться дурним, щоб могли глузувати собі з Отців халкидонського Собору. Авже ж ті Отці самі виразно наводять, що вони мають на думці канон 3-ий царгородського Собору з 381 р.

А о. Ішак кидає безличне питання: «де, коли, і на якому Соборі Отці признали першенство Римському Престолові?» І ще о. Ішак поважився оклеветати Отців IV-го Собору, ніби вони «свідомо перекидують правду»!

Як багато кривди треба робити цілим вселенським Соборам, щоб могли вибілювати посягання римських єпископів!

(Продовження буде)

¹⁾ о. Др. А. Ішак: Догматика нез'єдиненого Сходу. Т. I. Стор. 21.

ХРОНІКА

ПЕРЕБУВАННЯ Г. Г. КАРПОВА В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

Голова Ради в справах Православної Церкви при Раді Міністрів СРСР Г. Г. Карпов і його помічник Н. І. Блінов відвідали Чехословаччину на запрошення чеського уряду в дні 10—24 червня 1946 р. Г. Г. Карпов прилетів до Праги літаком; його зустріли на аеропорті представники чеських міністерств закордонних справ і освіти, радянський посол в Чехословаччині з членами посольства, архієпископ Чеський і Празький Єлевферій, архієпископ Віденський Сергій і представники чеського православного духовенства. Два тижні перебування в Чехії і Словакії високого гостя з Москви були виповнені оглядинами всіх історичних пам'яток Праги, Братислави і інших місць, зокрема зв'язаних з діяльністю свв. Кирила і Мефодія, апостолів слов'ян, неофіційними візитами, прийняттями, банкетами і розмовами з духовенством. Г. Г. Карпов в товаристві архієпископа Єлевферія, екзарха Московської Патріархії в Чехословаччині, були прийняті Президентом Чехословацької Республіки Е. Бенешом, з яким мали довшу приязну розмову. На банкетах, які давали на честь Г. Г. Карпова міністр освіти З. Неєдлі і міністр інформації Конецкий, чеські міністри і їх московський гість однодушно висловлювали переконання, що з'єднання Чеської Православної Церкви з Руською причиниться до скріплення дружби між народами СРСР і Чехословаччини. Так само скріплював цю дружбу і сам факт приїзду Г. Г. Карпова до Чехословаччини та шанування ним місця спочинку чеських королів в підземеллях старовинного, величного кафедрального собору св. Віта і відправа панихиди за чеських парашутистів-партизан, які по-геройськи загинули в сутеринах кафедрального православного собору свв. Кирила і Мефодія в Празі. Чехи і словаки із своєї сторони zorganizували урочисту панихиду на могилах героїв-бійців Червоної Армії, що згинувши за визволення Праги та Братислави; на ті могили Г. Г. Карпов і радянський посол в Чехословаччині Зорін В. А. зложили від себе великі вінки з живих квітів. В часі перебування Г. Г. Карпова відбулось також вшанування пам'яті М. І. Калініна в залі «Люцерна»; з пієтизмом теж оглянув Г. Г. Карпов дім, де в 1912 році відбулась конференція російських соціал-демократів під головуванням незабутнього Леніна. Раділи з приїзду Г. Г. Карпова Прага і Братислава, але з усіх громадян чехословаччини, мабуть, найбільше втішались православні чехи, бо сам факт приїзду того високого достойника СРСР, який займається справами Церкви, здемаскував ті фальшиві поголоски про положення Церкви в Радянському Союзі, які злобно поширюються за кордоном. На тлі того факту, особливо переконливо звучали слова доповіді про положення Церкви в Радянському Союзі, який Г. Г. Карпов мусів зробити аж три рази: в Празі один для громадянства і другий для офіцерів Генерального Штабу Чеської Армії та в Братиславі. Високий гість з Москви, Г. Г. Карпов, лишив по собі в Чехословаччині живий і незатертий, дорогий спомин.

ЛЬВІВСЬКА ПРОЩА ДО ПОЧАЄВА

Між львівським духовенством упродовж цілого літа 1946 р. чути було бажання спільно всім поїхати до Почаєва в день св. Йова Почаївського — 11 вересня. Той день був для священників найвигідніший, бо він не є загальним церковним святом, отже священники тоді вільніші від церковних відправ. Задля технічних труднощів уже здавалося, що з того заміру нічого не буде, коли за два дні перед від'їздом стало певно відомо, що проща відбудеться.

Прощу очолював Високопреосвященний Макарій, львівський архієпископ і священно-архімандрит Почаївської Лаври. З львівських священників взяли участь у прощі: о. протопресвітер Костельник, о. Юрик Євгеній, архієпархіальний канцлер, о. Семчишин Дмитро, парох архікафедральної церкви, о. Дрелих Василь, парох церкви св. Параскеви-П'ятниці, о. Крутяк Мирон, парох Успенської церкви, о. Погорецький Ник., священник-емерит, о. Клюс Іван, священник Петропавлівської церкви, і кілька світських осіб, близьких до церковного життя. Споза Львова взяли участь у прощі: Преосвященний Антоній, єпископ Станиславський і Коломийський, Шаповалова А. А., співробітниця «Журналу Московської Патріархії», яка тоді приїхала з Москви до Львова, і з провінції оо. Чернобай та Красущин.

Вийшли із Львова в понеділок, 10 вересня, о 8 год. рано автобусом; владика Макарій — своїм автом. Дорога із Львова до Почаєва визначна деякими історичними пам'ятками: в Олеську — замок польського короля Яна Собеського; за Олеськом Лиса Гора з пам'ятником о. Маркіана Шашкевича і історичні Підгірці. Містечко Броди дуже зруйноване під час останньої війни. А за Бродами давня державна границя між царською Росією і цісарською Австрією — межа двох світів: польського-католицького і українського-православного.

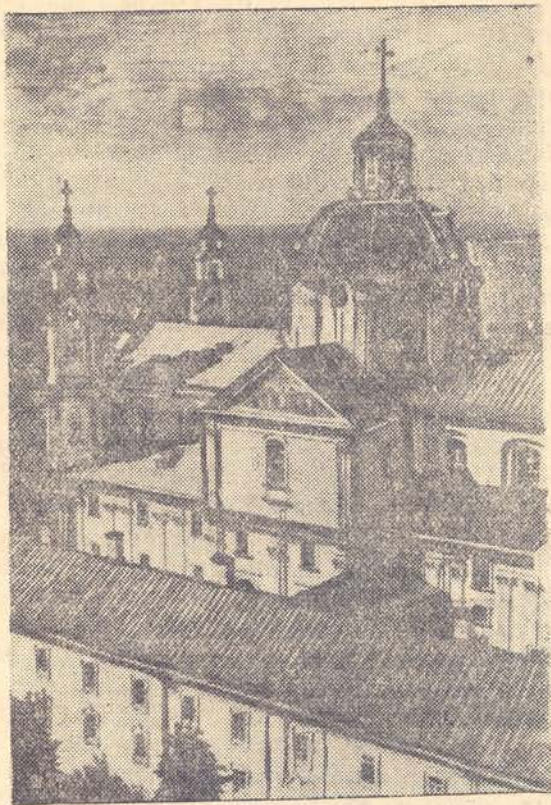
До Почаєва прибули ми дещо з запізненням (дорога від Радивилова до Почаєва ще не вимощена). Зараз після нашого прибуття почалися церковні торжества. Мощі св. Йова з печерної церкви з церковною процесією перенесли до головного Успенського храму, і зараз же почалась архієрейська відправа малої вечірні з акафістом св. Йову Почаївському. Коротка перерва, і почалась архієрейська всеночна (велика вечірня і утрєня) за монастирським уставом, без ніяких скорочень, що тривало близько 5 годин.

У вівторок, в день св. Йова, зранку в Успенській церкві правилась архієрейська Служба Божа. Служили три владика: архієпископ Макарій, єпископ Антоній і єпископ Нікодим, старець, що все своє життя провів у Лаврі. Сослужило їм 50 священників, усі в однакових ризах зеленого кольору, при кількох дяконах. Співало два хори: мішаний, світський, і монаший, мужеський. Причащалося кілька тисяч людей. Безпосередньо після Літургії служили урочистого молебна, під час якого мощі св. Йова обнесли навколо Успенського собору й віднесли до печерної церкви, де зложили їх у срібній труні.

Після обіду почалась архієрейська всеночна під свято Ускіновенія голови Йоана Хрестителя, що кінчилась дуже пізно вночі. В середу знову архієрейська Служба Божа при участі 40 священників. Щойно після тієї відправи прочани почали покидати Почаїв. Це був справжній відпуст — упродовж трьох днів! Народу було — незчисленні маси. Цікаво було ствердити, що наряду з простолюдьдям і волинські панотці масово прибули до Почаєва. Лавра, як магніт, притягає до себе всіх.

На богослуженнях проповідували львівські богомольці. В день св. Йова на Службі Божій — о. протопресвітер д-р Костельник, під час

молебна о. Д. Семчишин, а на Службі Божій в день Усікновенія — о. Дрелих В. На обох Службах проповідував і архієп. Макарій, бо в нього вже такий звичай — проповідувати на кожній Службі Божій, яку він править. Протопресвітер Костельник провів глибоку і тонку паралель між двома видатними церковними українськими діячами, що жили в одному часі: між Йосафатом Кунцевичем, волиняком з роду.

Св.-Успенський собор у Почаївській Лаврі

пропагатором унії, і св. Йовом Желізо, галичанином з походження, ревним оборонцем православія. Це були два світи, дві системи, і в свій час не для всіх було ясно, котрий з тих церковних вождів веде до кращого «завтра». Нині, по віках історичного досвіду, показалося, що слушність була по стороні св. Йова. І треба Господа Бога молити, щоб ми завжди мали церковних вождів, які дійсно ведуть до кращого майбутнього.

З паломництва до Почаєва чільніших представників бувшої греко-католицької Церкви, яка нині по віках роздору воз'єдналася з рідною Православною Церквою, певно раділа вся православна Волинь. Раділи і ми, що шлях історії щасливо запровадив нашу рідну Галичину до Почаєва. Тепер Почаївська Лавра наша спільна святиня, і, дасть Бог, такою вона буде повсякчас на віки віків.

ЦЕРКОВНИЙ ХОР У СТАНИСЛАВІ

У кафедральному соборі в Станиславі існує гарно вишколений мішаний хор, який співає до неділі і свята на Службі Божій. Своім співом звеличує він Богослуження та притягає вірних. Хор веде кафедральний дяк Іван Дувірак.

ПРЕОСВЯЩЕННИЙ АНТОНІЙ, ЄПІСКОП СТАНІСЛАВСЬКО-КОЛОМІЙСЬКИЙ, ПЕРЕВОДИТЬ ВІЗИТАЦІЮ ЦЕРКОВ СВОЄЇ ЄПАРХІЇ

Дня 16 червня 1946 р. Преосв. Антоній візитував парохію Коломию. Того дня Архієрей відправив Службу Божу. В торжестві взяло участь 10 священників. Дуже змістовну проповідь під час Служби Божої виголосив о. Николай Гоянюк, настоятель церкви в Залучу над Прутом. Церква св. Арх. Михаїла в Коломиї була переповнена вірними, які зібралися привітати свого Владика й побачити рідке торжество.

Дня 19 вересня 1946 р. Преосв. Антоній візитував парохію Снятин. Около 5.000 вірних вітали свого Архієрея за традиційним звичаєм. Була дуже зворушлива хвилина, коли при вході до церкви 20 малих дітей зустріло Владика квітами й привітальним словом, представники міщан і селян хлібом і сіллю, а настоятель церкви о. Йосиф Савраш передав Архієреєві церковні ключі. Церква не змогла вмістити всіх вірних, що зібралися на небуденне торжество. Вже в навечері торжества вірні заповнювали церкву і приступали до св. Сповіді. В торжестві брало участь 14 священників. Під час архієрейської Служби Божої проповідував о. Михайло Дольний, настоятель церкви в Русові. До св. Причастя приступило 1056 вірних. По своїм повероті до Станіслава Преосв. Антоній отримав письмо від вірних із Снятина з висловом подяки за пам'ять про них і за незабутні відвідини.

Архієрейські візитації відбулися також і в місті Станиславі, а саме: церкви св. Йосифа на Гірці, церкви Покрова Божої Матері в Книгинині, церкви Христа Спаса на Колонії і церкви Пресв. Тройці.

Дня 28 серпня 1946 р. відбувся в Станиславі празник Успення Пресвятої Богородиці. Такої чисельної участі вірних в Богослуженнях кафедральний собор уже давно не бачив, хіба ще в передвоєнних часах. Вже в навечері празника з доколишніх сіл надходили численні групи вірних і заповнювали церкву. В навечері празника владика Антоній відслужив Велику Вечірню з Літією в сослуженні 6 священників. У празник відправлено торжественну Службу Божу, на якій співав кафедральний хор. Зворушливу проповідь виголосив о. Данііл Микитюк, настоятель церкви в Ямниці. В торжестві взяло участь 15 священників; 956 вірних приступило до св. Причастя. Рoste наше рідне св. Православіє!

ПАМ'ЯТКОВА КНИЖКА

Вже вийшла книжка про Львівський Собор з 1946 р., якої наше громадянство так нетерпливо дожидалося. Її наголовок: Діяння Собору греко-католицької Церкви 8—10 березня 1946 у Львові. Видання Президії Собору, Львів 1946. Стор. 174. Книжка видана люксово; на кращому папері, в двох кольорах, з хорошою вінеткою, з численними ілюстраціями (37), кольоровими заставками та кінцівками оригінальної роботи. Це пам'яткова, історична книжка, яку кожний свідомий українець з західних областей України повинен у своїм домі мати. Ми покищо тільки анонсуємо цю книжку, а сподіваємося, що згодом випечатаємо і рецензію про неї.

Ціна книжки 30 карбованців.

ОГОЛОШЕННЯ

про вступ до Православної Духовної Семінарії в м. Львові

1. У м. Львові при кафедрі св. Юра має бути відкрита Православна Духовна Семінарія.

2. До навчання в Православній Духовній Семінарії будуть прийматися особи православної віри, що мають не менше 18 років.

3. Для вступу до Православної Духовної Семінарії треба мати середню освіту і вміти добре читати по-слов'янськи. При вступі до Семінарії будуть проведені перевірочні іспити за такою програмою: 1) Священна історія Старого і Нового Завіту, 2) Катехізм, 3) Церковний Устав, 4) Коротка Загальна церковна історія. 5) Церковно-слов'янська і українська мова, 6) Церковний спів.

4. Бажаючі вступити до Православної Духовної Семінарії повинні подати такі документи: 1) заяву на ім'я ректора, 2) заповнену анкету (зразок дивись нижче), 3) документ про вік, 4) документ про освіту, 5) лікарську довідку про стан здоров'я, 6) довідку про сімейний стан, 7) автобіографію, 8) рекомендацію від свого пароха або єпархіального архієрея та 9) дві фотокартки.

5. Документи подавати на адресу Канцелярії Архієпископа Львівського і Тернопільського (Львів, пл. св. Юра, 5).

6. Про час перевірочних іспитів кандидати будуть сповіщені додатковим оголошенням.

7. Питомці, що не матимуть квартир, будуть забезпечені гуртожитком при семінарії.

8. Для кращих питомців утримання і навчання в семінарії буде безплатним.

АНКЕТА

1. Прізвище, ім'я, по батькові
2. Дата народження
3. Соціальний стан
4. Освіта
5. Сімейний стан (неодружений, одружений першим шлюбом з дівчиною, вдовою чи розведеною, або другим, чи не був розведений)
6. Чи є діти та їх вік
7. Відношення до військової служби
8. Домашня адреса

Дата заповнення анкети

Підпис

